

Robert Petersen

Keld Hansenimit aperssorneqartoq

ârq.: eskimologi sunauna?

– tássa Københavni universitetiane ilíniagagssat ilát, qangángulersoq autdlartísimavoq oqautsivtínik sangmissaqarfiuvdlune, kingornale āma kulturivta erssiutai ássigíngitsut ilángutdlugit sangmineqalersimáput. taimailivdlune eskimologi inuiangnut atausiunerussunut túngatíneqalerpoq ilisimatusautitdle ássigíngitsut ilíniagagssanut ilauvdlutik. mānákut nalivtíne píssutsinik sangmissaqarnerunerput sujornatigut māne suliaussut avdlángútātut angnertūtut oqautigísínáungilara, pingártumigdle sulissut amerdli-nerat iluaqutigalugo angnertunerussumik sangmissaqarsínaulernivtínik píssuteqarpoq. sôruname uvdlumíkut píssutsinik sangmissaqarnialernivtíne erqarsardluarqártariaqarpugut ilátigut píssutsit isumaqatigíngíssutaussut ilángutíngitsôrneq sapísagavtigik. mássale qanga píssutsit pāsiniarnerat unigtíneqarsimángíkalu-artoq uvdlumíkut píssunik sangmissaqarnivta inôqatigít píssuserissaisa ataqatigíngneránik isumaqarnerput nalunaerpā. itsaq kalâtdlit píssusê nunamut inûvfigíssamingnut nalerqúsagaussutut issigísaguvtigik, tauva uvdlumíkut píssutsit pí-

ssutsinut nutānut nalerqúsarnertut issigíssariaqarpavut. uvdlumíkut píssutsinut ilauvoq, nunat ássigíngitsut inutoqait, pingártumik nunat íssigtut inuvê 1960-íkúne pingártumigdle 70-íkúne peqatigíngdlutik kulturíkut nālagkersuiníkutdlo kigsautigíssamingnik sarqúmiússisínaulermata. tamatuma íssigtormiunik pāsiniaineq ássigíngitsutigut súniuteqarfigā, tássa pejatigíngfiliat tamáko ârqígssornerat súniutātdlo pāsiniagagssarqígssungmata pīnarnago, pingártumigdle akúnermingne ilisimatūt sunik pāsiniainigssāt pívdlogo tupingnángitsumik oqausigssaqaqataunigssamingnik kigsauteqarmata. píssut tamáko tungaisigut eskimologip universitetimut atanine pīnarnago peqatigíngfít tamákua ajornartorsiutigísínau-ssaisa misigssornerat sangmivātaoq, tamákunúngalo atássuteqarneq sujúnersuisarnerdlo eskimologime sulíagssat iláit-ut issigineqarput.

ârq.: ilíniagaussartut avdlángorsimagpata tauva professor Holtved sutigut ilingnut súniuteqarpa?

– tupingnángitsumik professore ilíniartitsisigísimassaq ilisimatūtut suliniarnermut súniutilerujgssûvoq, ímaqalume

ãma inugtut isumagssatigut tunississûssardlune. professor Holtvedip pâsiniainitdlune perqigsârdluinartarnera pâsiniagkaminilo túngavingminik avdlángortitsinigssanut ínimigissaqardluinarnera píssutaussarput aperqutit ernînaq akisínáungíkângamigit tamána ersserqivigsumik oqautigissarmago. aperqutdle agdlagkuniuk, tugdliane nâpitdlugo akíssutigssane oqautigissarâ. tássa ilisimatûtut inugtutdlume igdlersorsínáungissaminik oqauseqarumángitdluinartûgame. professor Holtvedip suliaminik perqigsârusivdluinarnera píssutausimagunarpog taimane mássa kiser mâjugaluardlune eskimût pivdlugit agdlautigissat tatiginarnerit tamaisa taimanernitsat túngavigalugit tamagkíssumik oqautigisínáussavtínik ilíniartitsíssutigingmagit, tamatumûna uvagut uvdlumíkornitsanik sangmissaqarnerusínáunigssavtínut avqutigssiúsímavâtigut. ukiune kingugdlerne pissut ilait professor Holtvedip túngavigssiuinernik píssuteqarput. sôrdlo agdlautsip avdlángornerata kingunerisínáussainik suliâ nutâmik agdlaugtausitârnivtínut avqutigssiuisûvoq, 1973-imilo nâmagsineqarsinaunera ajornarungnaersitdlugo, taimatut perqigsârtumik suliâ túngavigíngíkuvtigo sule agdlausitâgssaq ímaqa oqatdlisáusagaluarpoq.

ârq.: ilíniartitsíssutise oqatdlínermut túngássuteqarpat?

– nangmineq peqatauvfigalugo oqauseqarfiginigssâ nalorninartoqarsínagualuarpoq, kisiáne nunavtínit sâgfigineqartáinaravta isumaqarpunga pâsísutigssat institutumêrsut, agdlautigissat oqatdlíunutdlúnit akuliúnerit, iláníkut nunavtíne isumagssíssarsimassut. tamatumûna inûssutigssarsiutit kíkúnut avgorsimanerat

ilisimatûtdlúnit pâsiniainigssât pivdlugo polítike kisísa erqarsautigíngiláka, ãmale institutumît súniutaussoq qanoq angnertutiginersog nalunarpoq kalâtdlit polítikerit ilait isúmamíkut nangminerssoqingmata, ãmale sôrdlo oqautsivut pivdlugit akuliútáinarpugut, isumaqarpungalo institute augtitagssarsiornerup inôqatigíngnut súniutainik aperqutinut súniuteqarsimassoq, ãmalo nunamik pigisraqarneq pivdlugo aperqutinut. tamatumúnga píssutaussut ilagât Danmarkime inatsisinut ilisimatúngornianut „nunap inuvísa pigínautitaunerat“ ilíniartitsíssutit ilagíngingmássuk, taimáitumigdlo inatsisinut ilisimatújungíkaluartunit sangmissarineqardlune.

uvdluvtínile ilisimatûtut pâsiniainerup inôqatigíngnut iluaqutaunigssânik oqatdlíneq sule tusarssautitdlugo ersserqigsartariaqarpoq pâsiniagkat „inôqatigíngnut iluaqutaunigssât“ imailínardlugo ajornartorsiutinut takusínáussanuína túngatíneq ajornarmat. ilisimatût pâsissait ilâtigut avdlanit ator neqarnermíkut aitsât iluaqutaussutut malungniútarput. uvdluvtíne kináussuseqarneq, tássa inuiagtut kináussuseqarneq ajornartorsiutitut uparuarneqartarmat pâsissat sûtídlúnit inuiagtut kináussutsimik nakússagsaisínaussut inôqatigíngnut iluaqutaussutut issigissariaqarput, tássa oqautsinik pâsiniagkat, história, atuagagssianik pâsiniainerit il. il. tamatumúnga atatitdlugo eskimût itsaq píssusínik pâsiniaineq inôqatigíngnut iluaqutaúsínáussorujugssûvoq.

ârq.: Institut for eskimologi Københavnimígane Núngmítariaqarnerugaluángínerdlune?

– institutítip tungáinânit tamána issiginiásaguvtigo taissariaqarpoq institute

Robert Petersen, Canadame, juli 1957.

Fot.: Jørgen Meldgaard.

Robert Petersen på drivisen i Fury and Hecla Strait, Canada, juli 1957.

nunavtíne píssutsinik pâsiniaïnermik sangmissaqarmat, taimáitumigdlo pâsiniaïnerit ilarpagssue nunavtíne pâsissagssarsiornermik ilaqartariaqásavdlutik. tamána tangilingmik akerdlilerneqarsínau-gunángilaq, mássa naluneqarunángíka-luartoq ilisimatútut misigssuineq pâsissagssarsiorndlune angalaornerup sania-gut avdlanik ilaqarmátaoq. pâsissagssat katerssugkat suliarineráne avdlanit ingmíkôrtínerat tunulequtaisa amigau-

taulerneránit súnernerqarsínaugaluarpog, avdlanut ataqatigíssutaussut ilait taimai-livdlune ánaïneqásangmata. igdluatungâ-tigutdle taimatut katerssugkat avdlanik akornuteqartínagit misigssornigssât âr-qigssûtduarnigssânut iluaqutausínauvoq, tamatumûname ataqatigíngnerat tamatu-malo maligtarissai avdlanit ingmíkôrtíne-risigut ersserqíngnerussumik takuneqar-sínaulersarput. taimáitumik pâsiniagkat suliarineráne universitetimut atássuteqar-

neq tamatumûnalo sákugssat anguneqar-sínaussut misigssuinerme píngitsôrneqar-sínáungingajagput. âmalo institute uni-versitetime ílniartitsivigtut issigísagáine taimatut itínardlugo nunavtínut nûngneq ajornarunarpoq.

tamána nunavtíne inôqatigít misig-ssuivfigissariaqartarnerat ílángutdlugo issigísagáine pitsaunerusínauvoq institute avdla nunavtíne pásiniainigssaq sagdlí-ngordlugo sulivfiusínauussoq pilersigkái-ne, taimáitumik landsráðip Inuit institut pivdlugo isumâ pitsaunerusorâra.

ârq.: kalâliuvdlune eskimût avdlat inuiaitdlo avdlat ilamingnit ikingneruv-dlutik ínugtaussut qavdlunânít qaningne-russutut malugisimanarpat?

– ukiut 250-it sivnerdlugit nunavta Danmarkivdlo ataqatigíngneratigut ang-nertûtigut peqatigílersimavugut, inuit atausiákât ataqatigíngneratigut pínarata, âmale kulturíkut politikíikutdlo súniutiti-gut, tamákume ukiune taima amerdlati-gissune píngitsôrneq ajornarmata. sôrdlo hjemmestyreudvalgip isumaliutíssissutâ inuit amerdlanerit isumaqatigigunagât atuaruvtigp takusínauvarput nunavtíne Danmarkimut ínugtauneq qimangniarne-qángitsoq. oqauseq atugkat „qaningne-russutut“ nâlagauvfingme ínugtaoqatau-nertut pásísaguvtigo oqartariaqarpugut danskit avdlanít „qaningnerussutut“ ta-matumûna issigineqartut. tamáname âmá tupingnángilaq inuiait „ikingneruvdlutik ínugtaussut ílarpagssue tusarsimaguná-ngínavtigídlúnít, inuiaitdlo tusarsimá-ngisat avdlanít „qaningnerussutut“ issi-gineq ajornarput.

tauvale nunavta Danmarkivdlo ataqa-tigíngnerat qiviaruvtigo Danmarkimít nunavta súnívigineqarnera nunavta Dan-

markimut súniuteqarneranit anginerujug-ssûvoq, táuna kulturíkut, ingerdlatitsini-kut, nâlagkersuiníkut anersákutdlúnít súnínertut issigísagaluaruvtigo ássigíg-poq. tamána oqimaeqatigíngíssutsimik taisínauvarput. inuiait mardluit ataqati-gíngnerat oqimaeqatigíngíkângat píssut-sit ingerdlanere súníssunit súnigaussunit-dlo ássigíngitsumik misigineqartarput, tamánalo súnigaussunít súníssunut nav-suiaruminaitSORUJUGSSÛVOQ. tamákule tu-ngaisigut kalâtdlit inuiangnut avdlanut taimatut avdlanertanit nâlagkersugau-ssunut angnertûmik navsuauteqángíka-luardlutik pásitísínauassarput, nalunángit-sumik ássigíngmik misigissaqartarsima-gamik. taimáitumik kalâtdlit inuiangnut avdlanut ingminut nâlagkersúngitsunut atássuteqarnerat tamanut íluaquatausí-nauvoq.

ârq.: kalâtdlit amerdliartuártut eski-mologimik atuarnerat qanoq igaisiuk, sulilo amerdlanerussut atuarumásaner-dlutik?

– kalâtdlit amerdliartuártut eskimo-logimik atuartarnerat ima pásissaria-qarpoq, taimatut atuarsimassut ílajar-tuártut, ílássutait amerdliartúngíkaluar-dlutik. sôruname nuánerpoq kalâtdlit ilaisa eskimologimik atuarnigssaq soqu-tiginartingmássuk. taimatut atuarusugtut tássaunerúput kalâtdlit píssusínik soquti-gissaqarêrsut sangmissaqarêrsutdlo, má-ssalo ilaisa mâne atuarneq sivikitsuínar-mik atoraluardlugo atuartitsíssutigíssav-tínut súniuteqartarput, âmame píssunut ássigíngitsunut nutârsiagssaqartítarami-sigut. âmá ílait institutip ingerdlatínera-nut suleqatauvdliartarput sujungíssame qanoq íkumârtoq mánákut oqautigiumi-náipoq, atautsíkutdle ardlalingnik kalât-

dlinik atuartoqartarnigssâ ilimagivatdlângilara.

ârq.: landsrâdimut túngassunik sujúniersuissarnigne sujunigssame pâsiniaissarnigssame sût pingârnerúsangatípigit?

– landsrâdip suliaikut ássigíngitsunut atássuteqarpunga. nunavtíne inôqatigít píssusínik pâsiniainigssamut sujúniersuissugssatut udvalgime landsrâdimut sâgfigineqardlunga ilaussortauvunga, sôrunalume qinersiníkûtârtumik kigdlilingmik. udvalge táuna ministerimut sujúniersuissugssautitauvoq, âmale landsrâdimut sujúniersuisínaunigssâ oqatdliserisimavarpur. udvalgip sulinera pivdlugo landsrâdimut nalunaeruteqartarpunga, âmale pingârtunik oqatdlisigssaqartitdlugo ilâne atássuteqarfigissardlugo. udvalgime tássane nunavtíne inôqatigít píssusínik pâsiniainigssat ardlagdlit piarêrsarneqarsimáput, táukunánga augtitagssarsiorneq pivdlugo misigssuinigssaq mánákut autdlartípoq. sujorna landsrâdip inôqatigít píssusínik pâsiniainigssaq pivdlugo oqatdlíneranut agdlautigissaqarpunga, âmalume professor Holtved oqautsit agdlau-serdlo pivdlugit udvalgimut sujúniersuissúnerane kingorârpara.

isumaga maligdlugo inuiait kíkutdlúnít periarfigissaqartariaqarpur inuit nálagersuinermik atorfeqartut avatânítut aperisínáusavdlugit pâsiniaivigisínáusavdlugitdlo, tássa inuit nálagaufiup ingerdlatíneqarnerane pissartunut akissugssáussuseqaqatáungitsut. taimáitumik iluarâra Institut for eskimologime sulissut ilait pâsiniaivigtut pissunut akuliúsímángitsutut pâsiniainigssamik qínuvigineqartarmata, tamatumúname politikerit aulajangíniartugssat igdlugíngnerussunik túngavigssaqarnigssánut tapersersuissú-

ssarunarmata. isumaqarpunga taimatut ingerdlatitsinerme akissugssaussut avatânítunik sâriarfigissaqarneq demokratip ilagissariaqará. kalâtdlinik amerdlananussunik ilníarsimanere najorqutaralugit sâriarfigissaileqineq sôruname institutip tamákunúnga ilángútarnernanut píssutau-ssut ilagát. taimáitumik isuma erssítáinartuq isumaqatigíngilara: amerdlanerit isumát maligkáine „akuliutíngitsu“tut issigineqartarneq, avdlamigdle isumaqarâine „issorniáinartumik“ taineqarsínauneq. sôruname „avatânít pâsiniaivig“tut ersserqigsainerme isúmat âma kalâtdlit kigsautáinut nalerqutíngitsut sarqúmiúneqarsínáuput, isúmatdle tamáko aulajangíniartugssat angnertunerussumik túngavigssaqarnigssánut ilapigtútaugunik iluaqutausínáusáput. takorêrparput pâsisimassagdlit ministeriame „ilaqutainilo“ atorfeqartut s. i. inuit eqiterniagaunerat sivisúmik tapersersorât, tássa tamána ministeriap politikiatut issigineqartitdlugo, tamánalo tupingnángilaq ministeriap politikia sunik „issaruaqarnigssánut“ aulajangíssut ilagissarmássuk. taimaníkut inuit eqiteriartornigssát píngortitap inatsisaisungajak agdlát sarqúmiúneqartarpoq. igdluatungátigtut âma sianigísavarpur „pâsisimassagdlit“ ministeriap avatânítúgaluit ilarpagssue ilíniartíneqartarmata sût ássigíngitsut navsuiásavdlugit europamiut erqarsartausiat najorqutaralugo, kalâtdlitdlo erqarsartausiat tamákunúnga nalunarsínau-ssarmat. mánákut kalâtdlit inôqatigítut ataqatigíngnerata ilarujugssua kalâtdlit qangânit inôqatigíngnermingne píssusínik sule túngaveqarpoq, inôqatigítde periarfigssait tássa atortue maligtarissaitdlo europamiut periausiat maligdlugo inger-

dlániarneqardlutik. tamána píngitsôrneqarsínáusángigpat aperqutaulísaq inôqatigît ataqatigíngnerata ingerdlanera periarfigssarititaussutdlo ássigíngunaerpata tamána ajornartorsiutit ilarpagssuinit autdlarqautaussásánginersoq. tamatumane sianigísavarput árqigssüssineq Danmarkimut nalerqútoq nunavtínut āma nalerqútūsanersoq nalorninarsínaungmat.

āmale oqautsinut agdlautsimutdlo túngassunut udvalgimut atássuteqarnera avqutigalugo Canadame Inuit oqautsimíkut agdlausitârnianermíkutdlo sulisítáinut peqatauvunga. suliaq tamána agsut soqutiginarqarpoq suliagssap ajornakusôrutai nunavtíne nalúngisavtínit avdlaunerungâtsiarmata. taimatut atássuteqarneq iluaqutigalugo avdlatigut suliniartut āma atássuteqarfigāka, sôrdlo Canadame universitetit ardlagdlit ilátigut suliavtínut agtūmássuteqartunik sangmissaqartartut. tamatumanile institutimît átaveqarfigissavta ilarpagssue suleqatima pilersitarait, āmalume átaveqarfigissavta ilait „kingornússa“ râvut. sujornāk āma agdlagarsigatdlarujugut Professor Thalbitzerimut agdlagkanik. sulivfigissavtíne inungnit ássigíngitsunit orningneqartarpugut, píngártumik kalâtdlit píssusínik soqutigissalingnik, tamákualo ilarpagssue soqutiginavigsunik sarqúmiússaqartarput. sôruname taimatut ornigútut soqutigissaqarnígssarput ilimagerêrtarpât, ilánguile āma nāmáinartaraluarput, s. i. eskimût mineqarnersut sigsseqarner-sutdlūnît pâsiniaissoq.

ârq. : professorertâq Kalâtdlit-nunāne institutimilo suliagssanik tuaviornartunik sangmissaqarsínauva imalūnît institutitip

ingerdlatíneranut pivfigssat tamât atúsaviuk?

– universitetip ingerdlatínigssânut inatsisit mánákut atūtut najorqutaralugit qujanartumik professore sujornatigutut sujulerssuissugssatut aulajangersimajungnaerpoq. institutime ilíniartitsissut atorfigalugo sulissut mánákut kingorârtautdlutik sujulerssuissúsarput. mánákut atorfigssarsiornera píssutigalugo agdlauserisimassáka pâsisimassalingnit misgssorneqardlutik akuerineqarsimáput, tamánale sôruname isumaqángilaq suleqativnut nalerqiutdlunga sujornarnît ilisimatūtut pitsaunerulersunga. institutitip ingerdlatínera ajúngitsumik ingerdlavoq suleqataussut ikiūkumatússusiat agdlagtorigsârnerputdlo iluaqutigalugit. taimatut ingerdlanerput nangínásagpat, tauvalo septemberime institutitip pissortátut kingorârneqardlunga, ukiune tugdligssane pâsiniainnermik sangmissaqarnígssavnut pivfigssaqarnerulísaunga. suliagssat angnikitsúngitdlat, āmame pâsiniaivigtut atorneqartarnerput nangmineq issornartorsiortariaqartaravtigo. qanorme ilivdluta „akuliutíngínigssaq“ igdlúnarsíúngínigssardlo anguniásavavut pâsiniaqkavta ilarpagssue politikimut súniuteqarumártut nalúngínavtigo? qanoq ilivdluta specialistit ilíniarneq angnertuneturujartortitdlugo inôqatigît píssusê atautsimôrdlugit issigisínáusavavut. Norgeme Arne Næssip Sigmund Kvaløyivdlo specialistit perugtulerfiáne tamákíssumik pâsisimassagdlit specialistinik eqiterisinaussut amigautaunerat uparuartorpât, ímaqale iláinakúgaluamik patdligtúinigssamut āma inigssaqarpoq.